

med traditionerne. Der er fokus på det enkelte frie individs mange valgmuligheder. Konsekvensen bliver dog også, at det senmoderne individ føler sig mindre tryk. Det mangler tryghed, fordi fællesskabet ikke er givet på forhånd. Det er netop i fællesskabet, at man har mulighed for at føle sig tryk og veltilpas.

3.2 Når dobbeltsocialiseringen bliver en del af integrationen

Traditionelt har man inden for sociologien opereret med begreberne primær socialisering og sekundær socialisering, når socialiseringsprocessen skulle forklares. Primær socialisering er den grundlæggende form for socialisering, der som udgangspunkt foregår i individets første år og bliver varetaget af primært den nære familie. Anderledes er det med den sekundære socialisering. Den hentyder til den socialisering, der foregår, efterhånden som individet bliver påvirket fra flere sider. Der er med andre ord tale om den socialisering, der foregår i institutioner, i skolen, via medierne, i foreningerne osv.

Med fremkomsten af det senmoderne samfund og den dertilhørende velfærdsstat er det karakteristisk, at der ikke længere er en skarp opdeling mellem den primære og den sekundære socialisering. I det senmoderne samfund er det normen, at begge forældre har et arbejde. Det betyder, at langt de fleste forældre benytter sig af velfærdsstatens muligheder for børnepasning. Selv i barnets første år får „den sekundære socialisering“ stor betydning for barnets opvækst. En stor del af identitetsdannelsen kommer med andre ord til at foregå i institutioner. Dette hænger også godt sammen med, at et af de karakteristiske træk ved det senmoderne menneske er, at det enkelte individ i dag lever i forskellige sociale arenaer – man færdes med den største naturlighed i både familien, skolen, den lokale idrætsforening og på arbejdspladsen, samtidig med at medierne i dag spiller en langt større rolle for individets socialisering.

Den svenske sociolog Lars Dencik har netop beskæftiget sig med, at der er to instanser i et barns hverdagsliv – hjemmet og de offentlige institutioner. Barnets opvækst foregår begge steder. Ifølge Dencik er der med andre ord tale om en *dobbelt-socialisering*. Der er tale om to instanser, der er meget forskellige – først og fremmest fordi der er meget forskellige forventninger til barnet. Konsekvensen af denne dobbeltsocialisering for barnet er, at det enkelte barn skal kunne veksle mellem de to instanser. Det enkelte barn skal evne at kombinere de to instanser, hvis der skal skabes et sammenhængende liv for barnet.¹

Lars Dencik har i den forbindelse udarbejdet nedenstående skema (se næste side), der kan være med til at illustrere forskellen mellem den socialisering, der foregår i familien, og den socialisering, der foregår i forskellige offentlige institutioner.

Det enkelte barn lever således et moderne liv i forskellige sociale verdener. Hvor børnene i institutionerne primært er objekter for de ansattes arbejde, er barnet snarere et subjekt i de familiære sammenhænge, hvor man i langt højere grad er følelsesmæssigt involveret. Netop de følelsesmæssige aspekter indebærer, at barnet bliver uerstatteligt i familien, hvorimod et barn i institutioner kan erstattes med et andet barn.

1. Lars Dencik (2005): „Mennesket i postmoderniseringen“, Billesø & Baltser, s. 21ff.

Børneinstitutioner er en væsentlig del af den dobbeltsocialisering, der foregår i det danske samfund.

GRUNDLÆGGENDE FORSKELLE MELLEM FAMILIE OG DAGINSTITUTION SET FRA BARNETS PERSPEKTIV.

	Familien	Institutioner
Barnets sociale position	Unik Uerstattelig	Lige med andre Udskiftelig
Barnets sociale relationer	Private Gennemvævet af følelsesmæssige bånd	Offentlige Objekt for arbejde
Barn-barn-forhold	Få, stabile Forskellige aldre	Mange, skiftende Samme aldersgruppe

Note: Lars Dencik (2005): „Mennesket i postmoderniseringen“, Billesø & Baltser, s. 23.

3.3 De etniske minoriteter og dobbeltsocialiseringen

I forhold til de etniske minoriteter bliver denne dobbeltsocialisering interessant, da der her let kan opstå problemer og paradokser. Børn af etniske minoriteter vil måske opleve, at der er markant forskel på de herskende normer og værdier i hjemmet, og de normer og værdier, som barnet bliver konfronteret med i skolen, i medierne osv.

Netop fordi mange af de etniske minoriteter er socialiseret ind i en kultur, der ofte har en del traditionelle træk, så kan der let opstå en konflikt mellem værdier baseret på det traditionelle samfund og så værdier, der er kendetegnende for et moderne og sekulariseret samfund. Unge indvandrere, der vokser op her i landet, er ofte fanget mellem to kulturer. På den ene side er de vokset op i et hjem med et bestemt sæt af værdier, og på den anden side bliver de socialiseret ind i et nyt sæt af værdier,

r
s
f
f
l
e
d
s
u
o
d
s

f
d
s
j
d
o
p

ti
er
je
n
h
di
de
li
ti
ge
T
re
ro
ge
væ
ov
te

It
M
lr
lr
A

når de får deres gang i daginstitutioner og skoler. I det ene tilfælde er alt besluttet på forhånd, idet traditionen eller religionen fastlægger nogle rammer, hvorunder livet leves, hvorimod det senmoderne samfund er karakteriseret ved den enorme fokus på den individuelle frihed. Der kan her let opstå en konflikt mellem en kultur, der tager udgangspunkt i tradition og autoritetstro, og så det liberale vestlige samfund med dets fokus på det enkelte individs selvstændighed.

Ofte vil forældrene have svært ved at forberede børnene på, hvad der venter dem, da de ikke selv i tilstrækkelig grad kender sproget eller er fortrolige med de herskende normer og værdier. Barnet vil derfor ofte stå mere eller mindre alene med de problemer og dilemmaer, der opstår.

Antropologen Yvonne Mørk er i relation til dette inde på, at unge, der tilhører en etnisk minoritet, vokser op i både en jeg-kultur og en vi-kultur. I institutionerne og i skolen møder de unge en jeg-kultur, hvor der er fokus på det at blive selvstændige individer, hvorimod de i hjemmet møder en vi-kultur, hvor der er fokus på familielivet. Et fokus, der blandt andet er med til at tilsidesætte individuelle forventninger. Det gælder om familiens ve og vel. Traditioner, der undertiden forstærkes af religion, spiller som oftest også en større rolle i vi-kulturer end i jeg-kulturer. Mange vi-kulturer vil se „den danske måde at være ung på“ som et svigt, hvor den unge overlades til sig selv. Her kommer konflikten mellem senmoderniteten og det tradi-

tionelle igen tydeligt frem. Etniske minoritetsunge er både en del af en jeg-kultur og en vi-kultur, og de skal i deres dagligdag forsøge at finde måder at håndtere de konfliktområder, der kan opstå, på.²

Unge mennesker tilhørende etniske minoriteter er dermed fanget i følgende kulturelle forskelle forårsaget af dobbelt-socialiseringen (se skema nedenfor).

Det viser sig, at unge i deres opvækst og under deres uddannelse bevæger sig i flere verdener. Det betyder også, at unge fra de etniske minoriteter let kan komme i en ubehagelig loyalitetskonflikt mellem „det danske liv“ på den ene side og familien på den anden side. Konkret kan det betyde, at forældre på den ene side ofte har et ønske om, at deres børn skal tage en uddannelse, men at de på den anden side ofte sætter spørgsmålstegn ved, om børnene i så høj grad skal „vestliggøres“. I forbindelse med gymnasieforløbet kan det for eksempel få den konsekvens, at forældrene kan have svært ved at se, at unge skal deltage i det gymnasieliv, der ligger ud over det strengt faglige. I hvor høj grad det hører med til at gå på gymnasiet, at man deltager i eksempelvis festerne. Det er et oplagt diskussionsemne i mange indvandrerhjem, hvor de unge står over for nogle vanskelige forhandlinger.

En anden konsekvens af etniske minoritetsunges dobbelt-socialisering er, at for-

2. Yvonne Mørck (1998): „Bindestrøgs-danskere – Fortællinger om køn, generationer og etnicitet“, Forlaget Sociologi, s. 204 ff.

Jeg-kultur

Modernitet

Individ

Individualistisk forståelsesramme

Alders- og kønsbestemt adfærd er udvisket

Vi-kultur

Traditionalitet

Familie

Kollektivistisk forståelsesramme

Alders- og kønsbestemt adfærd

holdet mellem generationerne kommer til at „vende på hovedet“. Man kan af og til opleve, at det er søskende, der henter deres mindre søskende i børnehaven, fordi ældre søskende er bedre end forældrene til at kommunikere på dansk og dermed har lettere ved at indgå i en dialog med personalet i børnehaven. På grund af børnenes socialisering er de pludselig ikke afhængige af forældrene. Man ser endda, at børnene hjælper forældrene, når de skal i kontakt med eksempelvis det offentlige system. Dette kan i sig selv blive problematisk for kulturer, hvor der bliver lagt vægt på forældrenes og specielt faderens unikke status. En konsekvens kan være, at børnene sætter spørgsmålstegn ved den faderlige autoritet.

3.4 Dobbeltsocialisering – problematisk eller hvad?

Det bliver ofte fremhævet, at unge indvandrere vil have svært ved at håndtere den konflikt, der kan opstå mellem de to miljøer eller to kulturer. Det er muligt, at mange unge indvandrere kommer til at opleve denne konflikt, og det er muligt, at mange unge indvandrere kan have svært ved at overleve denne konflikt, men det er også vigtigt at understrege, at man ikke skal tage denne konflikt for givet. For mange unge indvandrere vil det ikke være et problem. Man kan sagtens forestille sig, at unge indvandrere eller efterkommere agerer „kode-eksperter“, der kan håndtere de forskellige krav, der stilles i forskellige situationer. At leve i en globaliseret verden indebærer netop, at vi skal udvikle os til at blive kodebyttere. Det senmoderne menneske skal netop kunne håndtere det at bytte kulturel kode. Det at kunne hånd-

tere dette er en kompetence, der fokuseres meget på i dag. Andre påpeger langt mere problematiske aspekter. Som vi skal se, senere i dette kapitel, er der faktisk forskere, der påpeger sammenhængen mellem radikaliserings-tendenser og en uheldig dobbeltsocialisering.³

Der er ingen tvivl om, at familien har en vigtig rolle at spille i forbindelse med identitetsdannelsen. Der er selvfølgelig en forskel på en traditionel fællesskabsorienteret familie, som man ser det hos mange etniske minoriteter, og en moderne individorienteret familie, som man finder det i Danmark. Der er forskel på muslimsk familieliv og dansk familieliv, men samtidig er det vigtigt, at man ikke antager en stereotyp opfattelse af forskellene mellem det etniske danske familieliv og det familieliv, som mange etniske danskere lever. Der findes også etniske minoriteter, der lever i moderne familier, og dermed er der ikke altid tale om et modsætningsforhold.

Tre identitetsvalg hos etniske minoriteter

Den norske antropolog Thomas Hylland Eriksen påpeger, at de unge mennesker fra de etniske minoriteter står over for tre typer af identitetsvalg, når de skal socialiseres ind i den danske kultur. De tre former for identiteter, som Thomas Hylland Eriksen beskæftiger sig med, er den rene identitet, en bindestreksidentitet og en kreolsk identitet.

Den rene identitet

Når man beskæftiger sig med integration, handler det ofte om „os“ og „dem“. Der er en skarp adskillelse mellem de forskellige grupper, og risikoen for, at der opstår fjendebilleder, er forholdsvis stor. Når Thomas Hylland Eriksen omtaler den rene identi-

³ Se side 116.

te
pe
ti
li
re
sk
el

tic
de
or
re
in
dis
ikl
for
af
ste

må
der
giv
hv
bli
ble
res
kar
nog
af c
me
læg
de 1

Bin
Mo
ten
mel
det
ler c
vær

4. T
i Th
„Arr
cus,

okuseres
gt mere
al se, se-
forskere,
em radi-
g dob-

lien har
lse med
ølgelig en
absorien-
s mange
me indi-
inder det
islamsk
ien samti-
tager en
ie mellem
det fami-
ere lever.
eter, der
med er der
gsforhold.

s Hylland
nesker fra
r for tre ty-
il socialise-
: tre former
ylland Erik-
1 rene iden-
g en kreolsk

integration,
lem". Der er
e forskellige
opstår fjende-
år Thomas
rene identi-

tet, så hæfter han sig netop ved den gruppe af etniske minoriteter, der vælger identitet med udgangspunkt i eksempelvis religion og tradition. I forbindelse med den rene identitet handler det om at være forskellig fra de andre. Enten er man dansker, eller også er man tyrker eller somalier.

Det skaber i sig selv som nævnt potentielle konflikter, men det er kendetegnende, at den rene identitet samtidig skaber orden og forudsigelighed. Der er klare regler for, hvilke krav der er til det enkelte individ, og normer og værdier står ikke til diskussion. Dermed er det enkelte individ ikke stillet over for umulige dilemmaer i form af to modsatrettede værdisæt, hvoraf det ene skal vælges og det anden forkastes.

Thomas Hylland Eriksen påpeger, at mange minoritetsgrupper bevidst vælger den form for identitet, da det er med til at give et positivt selvbillede i et samfund, hvor der kan være en tendens til, at der bliver „set ned på en“ af majoriteten. Problemet er dog, at valget af denne identitet resulterer i manglende integration, og der kan ifølge Hylland Eriksen ligeledes opstå nogle personlige frustrationer, når bærere af den rene identitet bliver konfronteret med et senmoderne samfund, hvor der lægges vægt på det individuelle valg og de mange valgmuligheder.⁴

Bindestregs-identitet

Modsat er det med bindestregs-identiteten. Her forsøger man bevidst at skabe bro mellem to eller flere kulturer. Her drejer det sig ikke om „os“ og „dem“. Her handler det med andre ord om, at man godt kan være dansk-pakistanser eller dansk-soma-

lier. Det enkelte individ forsøger at tilgodese forskellige kulturer. Den unge pakistanser forsøger for eksempel at leve efter pakistanske normer og værdier inden for hjemmets fire vægge, mens den unge pakistanser samtidig forsøger at leve op til de normer og værdier, der er kendetegnende for det danske samfund i dagligdagen på det lokale gymnasium. Med andre ord kan man sige, at der er en skarp adskillelse mellem det offentlige og det private. I det private rum lever man efter én kultur og dens normer og værdier, mens man lever efter ganske anderledes normer og værdier, når man færdes idet offentlige rum.

Bindestregs-identiteten indebærer dog, at der er en skarp adskillelse mellem de to kulturer. Der er således ikke tale om en sammenblanding af de to kulturer, men der er tale om, at det enkelte individ forsøger at efterleve de forskellige værdisæt, alt efter hvilken situation og hvilken rolle som individet står i.⁵

Kreolske identitet

Der er også en tredje mulighed, når man skal vælge en identitet – det handler om den kreolske identitet. Her anerkender man i modsætning til de to andre former ikke eksistensen af adskilte kulturer. Det er ikke længere muligt at finde grænsen mellem de forskellige kulturer. Den kreolske identitet handler om en sammenblanding af forskellige kulturer, for eksempel troende muslimer, der praktiserer den religion, og samtidig drikker øl og spiser svinekød.

Den rene identitet forsøger at holde kreoliseringen ude, og bindestregs-identiteten forsøger at give et bud på, hvordan

4. Thomas Hylland Eriksen: „Hybrid kreativitet“ i Thomas Hylland Eriksen og Oscar Hemer (red.) „Ambivalens og fundamentalisme“, 1999, Spartacus, s. 18f.

5. Thomas Hylland Eriksen: „Hybrid kreativitet“ i Thomas Hylland Eriksen og Oscar Hemer (red.) „Ambivalens og fundamentalisme“, 1999, Spartacus, s. 19.

Undersøgellesopgave

Undersøg med udgangspunkt i teksterne på hjemmesiden, hvilke former for identitetsvalg der kommer til udtryk.

Diskutér fordele og ulemper ved de tre identitetsvalg.

man kan leve i et nyt og anderledes samfund med andre værdier og normer, samtidig med at man er tro mod den bagage, man har med sig i form af ens oprindelige kultur. Via den kreolske identitet forsøger man at oprette en ny form for identitet med helt nye værdier og normer.⁶

6. Thomas Hylland Eriksen: „Hybrid kreativitet“ i Thomas Hylland Eriksen og Oscar Hemer (red.) „Ambivalens og fundamentalisme“, 1999, Spartacus, s. 19f.

Hvad er danskhed?

3.5 „Danskhed“ og spørgsmålet om stereotyper og fordomme

Vi lever i en globaliseret verden. Man siger lidt populært, at verden er blevet mindre. Det betyder, at det senmoderne individ skal forholde sig til flere og andre problemer og udfordringer end mennesket i det traditionelle samfund, der primært var lokalt funderet. Globaliseringen betyder ligeledes, at vi dagligt bliver konfronteret med flere forskellige kulturer, som vi skal forholde os til.

Jeg er dansker – om identitet og det nationale fællesskabs betydning

Individer søger efter fællesskaber, fordi fællesskaber giver tryghed. Som tidligere nævnt er en væsentlig del af identitetsdannelsen, at individet identificerer sig med en gruppe, og dermed opstår der en vigtig følelse af at „være af den samme slags“. Man deler noget eller har et værdifællesskab med de andre i gruppen. Man tilhører den samme sociale kategori. Hele integrationsdebatten handler også om „sociale kategorier“. For eksempel foregår der løbende en debat om „danskhed“, eller hvad det vil sige at være dansker. Det vil vi kort fokusere på i det følgende.

I efteråret 2016 var der i debatprogrammet „Debatten“ en heftig diskussion, hvor Martin Henriksen (DF) påpegede over for